

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Optima ratione prædicta sententia probatur. c. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

quibus non est per se notum, Deum esse, aliam esse propositionem, in qua esse, seu existentia de conceptu obiectivo, quem de Deo habemus, predicatur; aliam vero in Beatissimis, quae ipsi est per se nota: quia perfecte, & quidditative termini sunt apprehensi.

Gregor. C. 16. Okam. H. 1. Sententia Nominum. Quid sit secundum esse per se nota.

Postremo Gregor. qu. illa 1. art. 1. Gab. qu. illa 4. art. 1. Okam. & Balliolis, locis allegatis, dicunt, propositionem per se notam esse, ad cuius assensum sufficit noticia suorum terminorum, siue intuitiva, siue abstractiva: neque dividunt in per se notam, & secundum se, & nobis: sed per se notam dicunt ei esse, cui apprehendendi terminos illius intuitiva, vel abstractiva, absque alio nota est. Quare in eorum sententia propositio per se nota non dicitur absolute, sed relate ad cognoscentem.

8. Addunt deinde significatam huius propositionis, *Deus est*, esse per se notam videnti ipsum, sed nobis abstractiva cognoscentibus non esse: dualque esse propositiones, alteram in mente videntis Deum, alteram in mente viatoris. Quare licet eadem res significata possit dici natura sua per se nota, nobis autem non item; non tamen eadem propositio hoc modo distingui debet, cum non sit idem conceptus in praedicto, & subiecto respectu videntis Deum, & respectu viatoris. Quod si intelligant de ipsa connexion, & conceptus, quatenus includit modum concipiendi, horum sententia, in qua etiam Scotus consentit, mihi probatur. De rebus igitur ipsis recte dici potest, quaedam esse natura sua per se notas, non autem nobis, alias vero etiam nobis esse per se notas: quemadmodum Aristot. 1. poster. cap. 2. dixit, quaedam esse notiora natura sua, quaedam nobis: inquit, *Natura sua*, hoc est, respectu intellectus sine imperfectione; ait autem, *Nobis*, hoc est, intellectui cum imperfectione ex communicatione sensuum. Quocirca horum sententia, in qua etiam convenit Henricus ab opinione S. Thomae, & aliorum re ipsa non differt.

Hac igitur omnia contentione certum est, id non esse per se notum, quod non ex terminis suis, sed per aliud notum est. Quare si Deum esse, per aliud nobis innoscat, non erit nobis per se notum. Nobis autem innoscere per aliud, probat Gabriel primum quoniam de propositionem per se aliquid nota non potest ille dubitare, sed nos possumus dubitare de hac propositione, *Deus est*, ergo nobis non est per se, sed per aliud nota. Deinde Theologi, & Philosophi summopere laborant, ut probeant esse unum Deum: ergo id non est viatoribus, per se notum: quae enim sunt per se nota aut facile probantur, aut probatione non indigent.

CAP. III.

Optimam rationem praedictae sententiae probatur.

9. Improbatur ratio rationis alteri.

Praedictam sententiam censeo veriorē, habere tamen non satis probatam esse. Primum enim ex eo, quod non habemus conceptum Dei proprium, & quidditativum, non infertur, Deum non esse nobis per se notum. Illud enim principium, *Quodlibet est, vel non est, sub quo Angelus, & ipse Deus continetur*, est nobis per se notum: ergo est etiam per se notum, Deum esse vel non esse, cum tamen Dei conceptum proprium non habemus: simile est illud, omne incorporeum

loco corporeo non commensuratur, & tamen rei incorporeae conceptum quidditativum non habemus.

Deinde prior ratio Gabrielis solum probat, insipientibus, & male affectis per se non innoscere, Deum esse: hi enim solum sunt, qui dubitare possunt: opposita autem opinio non affirmat omnibus, sed sapientibus, & bene affectis esse per se notum. Neque quicquam obstat quod aliqui dubitaverint, vel etiam opinati fuerint plures esse Deos, nunc enim non de unitate, sed de existentia Dei controversia est. Quod si bene affectis, & dispositis aliquando subrepat de hac aliqua dubitatio, non impedit Deum illis esse per se notum: hoc enim contingit, quia res à sensu remota est, si levi consideratione mens ipsa ei adhaereat, cum tamen illam plene considerat, cessat omnis dubitatio. Posterior etiam ratio Gabrielis nihil aliud probat: non enim difficile est, demonstrare Deum esse, nisi insipientibus, & obfirmatis in malo.

Unica igitur ratio est, quae hanc sententiam optime comprobatur. Praemittendum autem est, Deum in se absolutum esse ab omni relatione ad creaturas, ut disp. 104. cap. 6. ostendimus, à nobis tamen non cognosci nisi relate ad ipsas: quare omnia nomina Dei aliquod genus relationis aut dominij, aut causae, aut alterius rationis denotant, ut inductione constat: quo fit, ut nulli possit proponi haec veritas, *Deus est*, ita absolute, quin significatam nominis, *Deus*, relate concipiat ad unumquemque, vel per modum Domini, vel Principis, &c. sic ergo non solum Deum, sed alia etiam creata concipit, quorum Deum, & Dominum agnoscit.

Ex hoc fundamento praedicta sententia monstratur: si enim audita hac propositione, *Deus est*, absolute, & sine ulla relatione ad creaturas, Deus à nobis cognosceretur, non esset nobis per se notum Deum esse, non solum evidenter, sed neque probabiliter: sicut quaedam primae opinionis per se probabiles esse solent. Id quod satis manifestum est. Cum vero Deus relate ad creaturas semper apprehendatur, etiam si absque labore, & assidua disciplinae exercitatione statim assentiamur, & iudicemus Deum esse, non propterea est nobis per se notus: ex ipsis namque creaturis, per ordinem ad quas Deus cognoscitur, subita quadam rationatione praedictae propositioni assentiam praebemus. Quocirca, sicut impossibile est, Deum à nobis cogitari pro hoc statu, nisi relate ad creaturas, sic etiam fieri nequit, ut per se, & non per alia nobis innoscat. Haec ergo universi machina, haec caelorum moles, & amplitudo subito quodam discursu nos ducit in cognitionem alicuius omnium Imperatoris, & gubernatoris: quam sane notitiam ideo Epicurus appellavit anticipationem quandam sine doctrina animis hominum à Deo impressam: Hieronymus autem Damascenus, & Elias naturaliter insitam, Nazianzenus denique naturaliratione homines edoctos, & imbutos esse dixit, quod talis notio non indigeat assiduo labore disciplinae, sicut aliae veritates, sed illico ipso naturae lumine ex rebus creatis colligatur.

Verum quia Damascenus duplicem Dei notionem videtur assignare, quandam naturaliter nobis insitam, quādam vero ex ipsarum creaturarum conservatione, & gubernatione deductam: nos

Ratio vera adducitur.

Deum solum per relationem concipimus.

Per alia a se cognoscitur Deus.

II.

Epicurus.

Hieronymus. Damascenus. Elias. Nazianzenus.

Damascenus.

nos autem priorem illam etiam ex creaturis collectam asserimus; operæ pretium erit admonere, quot modis notitia illius propositionis *Deus est*, habeatur, ex quo etiam mens Damasceni peripicua fiet.

Tribus igitur modis naturalibus *Deus* nobis notus est. Primus est per humanam fidem, quam parentum doctrina à pueritia didicimus, quæ ita animo hæret, ut videatur nobis per se notum *Deum* esse; quod à pueritia ex communi hominum sententia notitia illa corroborata nobiscum incrementa suscepit; cum tamen reuera non sit nobis per se notum, sed ex aliorum auctoritate creditum.

Secundo cognoscimus *Deum* non ex aliorum auctoritate, sed quia visa hac rerum vniuersitate absque villa alia laboriosa ratiocinatione statim apparet *Deum* esse, si non euidenter, saltem summa probabilitate: ut, sicut inter homines videmus in domo, aut ciuitate aut regno, esse supremum aliquem gubernatorem, ita statim in hoc vniuerso credamus esse aliquem omnium Principem. Hæc autem *Dei* notitia non caret omni ratiocinatione, sed adeo facili consequentia colligitur, ut quasi naturaliter indita videatur.

Tertio denique modo ex conseruatione, & gubernatione creaturarum exactiori consideratione, & discursu à posteriori, non tantum probabiliter, sed etiam euidenter probamus, quantum naturali philosopho fas est, *Deum* esse. Duos posteriores modos recensuit Damascenus, & priorem, qui secundus in ordine est, dixit esse naturaliter inditum, ob rationem proxime assignatam. Posteriori vero, qui tertio loco positus est à priori distinctus, quia quantumvis uterque per ratiocinationem ex creaturis habeatur, prior tamen ita facili negotio comparatur, ut absque discursu esse videatur. Idcirco Nazian. oratione 3. quæ est 2. de Theologia, aliquantum à principio, cuius verba disputatione sequenti referemus, asserit lege naturali nos omnes edoceri *Deum* esse, dum ex rebus aspectui subiectis, ac recto ordine collocatis ratio colligit auctorem earum esse, quam sane collectionem vno ex duobus illis modis fieri, necesse est: sed nullo modo propositio illa per se nota dici potest.

CAPVT IV.

Diluuntur argumenta prioris sententia.

Reliquum est, ut prioris sententia argumenta diluamus. Ad omnia autem testimonia, præter Anselmi, præcedenti capite satis dictum est. Ad Anselmum vero primum respondeo, etiam si non possit *Deus* à nobis non cogitari, si semel concipiamus rem significatam per nomen, id tamen non prouenire ex eo, quod sit per se nota propositio, *Deus est*, sed quia ex rebus creatis statim tam euidenter, aut probabiliter apparet, *Deum* esse, ut non sit in nostra potestate illud negare. Fateor nihilominus, Anselmum quasi per hyperbolen dixisse, à nemine negari posse *Deum*, nisi ab eo, qui solum vocem, non autem significatum nominis percipit: id quod eodem sensu dixit, quo dicemus 1.2. q. 77. art. 2. in eo, qui peccat, semper esse defectum cognitionis, quia rem ipsam ita leuiter percipit, ut quasi ebrius, & temulentus, qui refert sententias, solum vocem consonantiam retinere videatur; cum tamen rem ipsam aliquo modo etiam intelligat: quia igitur insipiens non

satis penetrat, quid nomine, *Deus*, significetur, dicit in corde suo, cum non esse.

Rationem quoque Egidij, & Argentinæ conuellere non est difficile. Respondeo ergo, neque omnes illas tres conditiones, neque quamlibet illarum sufficere, ut aliquid dicatur per se notum. Prima non sufficit, nempe prædicatum esse de essentia subiecti in propositione: in hac enim, *Angelus est corporeus*, vel in hac, *Angelus est incorporeus*, prædicatum est de essentia subiecti, neutra tamen est per se nota, sed de utraque fuit opinio varietas. Secunda etiam, & tertia, quæ in eandem recidunt, similiter non faciunt propositionem per se notam: nam & propositio euidenter demonstrata, statim ab omnibus vera iudicatur, non tamen est per se nota: utraque etiam conditio, si in eandem conueniat propositionem ut fieri potest, non faciet eam per se notam: nam contingere potest, talem propositionem per discursum facilem probari.

At dicat aliquis, eam propositionem, quæ euidenter demonstratur, & non est per se nota, solum iudicari veram, & negari non posse, quoties demonstrationi coniuncta est, per se tamen, & seorsum acceptam facile posse negari: quare quæ secundum se sumpta semper iudicatur vera, merito dicitur per se nota: qualis videtur esse illa, *Deus est*. Respondeo hanc propositionem nunquam à probatione separari; cum enim *Deus* concipi non possit, nisi relate ad creaturas, semper prædicta propositio, per aliud nobis nota est; sed quia facilis, & subitus est ille discursus, non videtur prædicta propositio per aliud probari.

ARTICVLVS II.

Verum Deum esse sit demonstrabile.

Ad secundum sic proceditur. Videtur, quod *Deum* esse non sit demonstrabile: *Deum* enim esse, est articulus fidei: sed ea quæ sunt fidei, non sunt demonstrabilia: quia demonstratio facit scire, fides autem de non apparentibus est, ut patet per Apostolum ad Hebr. 11. ergo *Deum* esse non est demonstrabile.

2. Præterea Medium demonstrationis est quod quid est, sed de Deo non possumus scire quid est, sed solum quid non est, ut dicit Damasc. ergo non possumus demonstrare *Deum* esse.

3. Præterea. Si demonstraretur *Deum* esse, hoc non esset nisi ex effectibus eius: sed effectus eius non sunt proportionati ei, cum ipse sit infinitus, & effectus finiti finiti autem ad infinitum non est proportio: cum ergo causa non possit demonstrari per effectum sibi non proportionatum, videtur quod *Deum* esse non possit demonstrari.

Sed contra est, quod Apostolus dicit ad Rom. 1. Inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Sed hoc non esset, nisi per ea, quæ facta sunt, posset demonstrari *Deum* esse: primum enim, quod

Solutio ratio pro contraria sententia lata.

Obisio.

14. Solutio.

12. 1. contr. ca. 12. 13. Et post. q. 7. a 3. opus 3. 4.

Lib. 1. ortho fidei ca. 4.